

4.5. Концепція фінансово-економічної безпеки та фінансової стратегії підприємства: теоретичні засади формування

Фінансова складова економічної безпеки підприємства у працях Е.А. Олейникова визначається «як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, яке вже виражене у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу, якості управління і використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив її технологічного і фінансового розвитку» [1]. Це має дуже широке і складне визначення поняття фінансової безпеки підприємства, але оскільки робиться наголос на рівні використання корпоративних ресурсів. Крім суто фінансових питань, у визначенні охоплено й технологічні, які фінансової безпеки безпосередньо не стосуються [1].

Якщо ж звернути увагу на іншого вченого, то І.О. Бланк вважає під визначенням фінансовою безпекою підприємства «кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді» [2]. Виходячи з цього вчений визначає лише одну особливість фінансової безпеки, а саме, захист фінансових інтересів підприємства, і не включає таку характеристику, як необхідність забезпечення збалансованості і якості системи фінансових інструментів, технологій і послуг.

А ось вчений С.М. Ілляшенко вважає, що серед складових економічної безпеки також необхідно виділяти фінансову складову: про послаблення фінансової безпеки, як правильно стверджує він, свідчить зниження

ліквідності, збільшення кредиторської та дебіторської заборгованостей, зниження фінансової усталеності тощо [3].

Після того, як опанували поняття «фінансова безпека підприємства» слід розглянути умови забезпечення фінансової безпеки. Виділяють такі умови : - високий ступінь гармонізації та узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу; - наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію; - збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві; - постійний і динамічний розвиток фінансової системи (підсистеми) підприємства.

Виходячи з усього вищевикладеного, до поняття фінансової безпеки підприємства відносимо такі основні категорії:

- об'єктом фінансової безпеки підприємства є фінансова діяльність підприємства, безпеку якої необхідно забезпечити (фінансова діяльність – це процес, на який спрямовується функціонування підсистеми забезпечення фінансової безпеки); - суб'єктом фінансової безпеки є керівництво підприємства і його персонал незалежно від займаних посад; - предметом фінансової безпеки підприємства є діяльність суб'єкта фінансової безпеки як реалізації принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів які спрямовані на забезпечення об'єктів фінансової безпеки; - основною метою забезпечення фінансової безпеки полягає у безперервному й сталому підтриманні такого стану фінансової діяльності, який характеризується збалансованістю і якістю всіх фінансових інструментів, технологій і фінансових послуг, а також які використовуються підприємством, стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів; - ризик; - загроза.

Авжеж ризик виступає в ролі небезпеки, а саме:

- можлива небезпека невдачі дій, що вживаються, або самі дії, пов'язані із такою небезпекою;

- існування або можливість виникнення ситуації, за якої формуються передумови протидії реалізації цінностей, інтересів і цілей забезпечення безпеки;

- можливість, яка спричиняє чи може спричинити невдачі запланованих дій та погіршити становище підприємства або спричинити його банкрутство[4].

Стосовно до поняття «загроза», воно є близьким за суттю і рівнем впливу до небезпеки. Загроза виступає ще однією формою небезпеки:

- як небезпека на стадії можливого переходу у дійсність, як наявна або потенційна демонстрація готовності: а) щодо суб'єктів господарської діяльності – одних суб'єктів завдати шкоду іншим; б) щодо процесів, явищ то можливість негативно вплинути на господарську діяльність підприємства;

- як існування або можливість виникнення ситуації, за якої формується передумови протидії забезпеченню безпеки;

- як сукупність причин та умов, які створюють небезпеку інтересам суб'єкта [5].

Якщо рівень фінансової безпеки дуже низький або відсутній, на перший план виступає антикризове управління фінансовою діяльністю. Саме процес антикризового управління розпочинається тоді, коли на фінансову діяльність прямо діє сукупність певних загроз, але ще є можливість самостійно вийти з кризового стану. Під цим терміном розуміють систему управління підприємством, спрямовану насамперед на завчасне виявлення можливих кризових ситуацій, розроблення заходів протидії та швидке реагування на будь-які зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах [6].

Саме розробка і реалізація попереджувальних заходів у процесі антикризового управління є основою забезпечення фінансової стійкості підприємства. Головною метою управління антикризового та фінансовою безпекою є повернення підприємства до нормального стану фінансової діяльності. Виходячи з цього об'єктом антикризового управління є кризовий фінансовий стан підприємства, а об'єктом управління фінансовою безпекою – сукупність загроз і небезпек, які впливають на нього.

Для того, щоб максимально забезпечити фінансову безпеку підприємства розробляють концепцію фінансової безпеки. Концепція фінансової безпеки передбачає собою певну сукупність поглядів на забезпечення фінансової безпеки, яка насамперед передбачає також комплексне визначення загроз і системне розуміння шляхів для їх усунення. Концепція включає в себе шляхи виявлення й усунення загроз, принципи, які необхідно при цьому застосовувати та сукупність прогнозованих ситуацій зі станом фінансової безпеки, інструменти і технології, потрібні для цього, а також алгоритм забезпечення фінансової безпеки. Концепція як модель є основою для розробки стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Стосовно до прикладу такої концепції необхідно звернути увагу до «фінансова стратегія підприємства» І.О. Бланка, яка визначається як «один із найбільш важливих видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності і фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення та адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів за зміни умов зовнішнього середовища» [3].

До цього визначення фінансової стратегії можна було б ще додати забезпечення фінансових інтересів підприємства та його фінансової безпеки. Що до фінансових інтересів підприємства, то можна віднести такі:

- фінансові інтереси підприємства є проявом, з одного боку, економічних відносин підприємства, а з іншого – суперечностей фінансової діяльності самого підприємства.

- фінансові інтереси підприємства породжені об'єктивною необхідністю повного забезпечення підприємства всіма видами фінансових ресурсів для здійснення ефективної комерційної (виробничої і маркетингової) діяльності. Фінансові інтереси на рівні підприємства – це відображення спільної думки власників, керівництва та персоналу підприємства ;

- структура фінансового інтересу підприємства містить об'єкт, тобто на що спрямований інтерес, і суб'єкт – хто конкретно має цей інтерес;

- фінансові інтереси проявляються у фінансовій діяльності підприємства і забезпечуються завдяки використанню певних фінансових технологій;

- зміст фінансового інтересу підприємства поряд з основною метою його реалізації включає й засіб її досягнення, а саме, фінансовий інструмент як певну структуру.

Взагалі фінансові інтереси є важливою складовою, тому що головний фінансовий інтерес підприємства у ринкових умовах це насамперед зростання його ринкової вартості й збільшення присутності на ринку, а це свідчить про розвиток підприємства та його економічних відносин з оточуючим середовищем. Таким чином до основних фінансових інтересів підприємства відносимо:

- максимізацію прибутку; - забезпеченість інвестиціями для розвитку підприємства, включаючи його фінансову систему і в її складі – підсистему забезпечення фінансової безпеки;- забезпечення основним і оборотним капіталом для ефективного ведення комерційної діяльності; - оптимізацію відрахувань до бюджету.

У підсумку реалізацію фінансових інтересів підприємства можемо відобразити у вигляді схеми взаємозв'язку основних категорій фінансової безпеки підприємства (рис. 1)

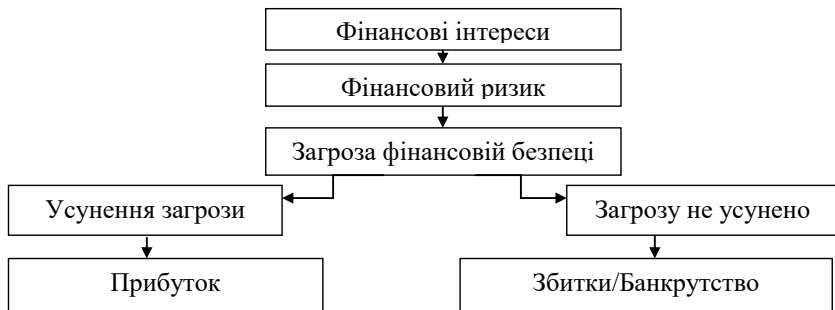

Рис 1. Схема взаємозв'язку основних категорій фінансової безпеки підприємства

Отже,можемо зробити висновок стосовно до поняття «фінансової безпеки» – це такий фінансовий стан, що характеризується збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів,а також технологій і послуг, що використовуються підприємством,а також стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз й здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів.Виходячи з вищесказаного фінансову безпеку підприємства необхідно розглядати, як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення та запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз економічним інтересам.

Джерела небезпеки – це потенційна можливість порушення функціонування та розвитку об'єкта. Такими джерелами є умови та чинники, вплив яких на об'єкт має однозначно негативний характер. Виходячи з цього чітко розуміємо , що ці умови й чинники, які містять у собі і за певних умов самі по собі або у різній сукупності виявляють чи знаходять ворожі наміри та шкідливі властивості. Суб'єктами фінансових інтересів підприємства є: його власники та керівництво підприємства, тобто дотримується певна ієрархія фінансових інтересів підприємства. Таким чином, можемо сформулювати поняття стосовно стратегії забезпечення фінансової безпеки - це науково-методичний інструмент (технологія), який включає визначення стратегічних фінансових цілей (у вигляді фінансових інтересів) та вибір ефективних напрямів, форм і методів ,основною метою якої є її стратегія яка має бути для забезпечення фінансової безпеки підприємства. При цьому звертаємо увагу на те важливо визначитися, що більше впливає на рівень фінансової безпеки підприємства – внутрішні чи зовнішні чинники, тому що це залежить від багатьох факторів та для цього потрібно проводити аналітичні дослідження. На кожному підприємстві набір чинників і рівень впливу на фінансову безпеку буде різним.

Література до розділу 4.5:

1. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М., 2017. – 288 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2019. – 784 с.
3. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке // Актуальні проблеми економіки.– 2022.– №3. – С. 12–19.
4. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посібник. – К.: Європ. ун-т, 2013. – 208 с.
5. Шершньова З.С., Оборська С.В. Антикризове управління підприємством: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2016. – 196 с.
6. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2018. – 552 с.

4.6. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності

Те що Україна є кандидатом на членство у ЄС та її приєднання до Світової організації торгівлі вимагає впровадження нових методів захисту прав інтелектуальної власності, зближення й інтеграції української економічної системи до економічних систем країн Європейського Союзу. Враховуючи все це потрібно впроваджувати моделі інноваційного розвитку держави, безперешкодного обміну новітніми технологіями, передачі новітніх відкриттів, комерційних таємниць, отримання прибутку від об'єктів інтелектуального права загалом.

В Україні зараз ще формується інститут комерційної таємниці. Його становлення і вдосконалення для нашого законодавства зараз є дуже